

1. Advies Stichting Oude Gelderse Kerken

Organisatie

Stichting Oude Gelderse Kerken (opgericht in 1974) heeft de provincie Gelderland als werkgebied en bezit 24 rijksmonumenten waaronder kerken, kerktorens, een synagoge en een kapel.

Advies

De Raad voor Cultuur (hierna: de raad) adviseert Stichting Oude Gelderse Kerken (hierna: Oude Gelderse Kerken) aan te wijzen als professionele organisatie voor monumentenbehoud. Zij voldoet aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (hierna: Sim).

Beoordeling

Samenvatting bevindingen:

Oude Gelderse Kerken deed eerder een aanvraag in 2018. Bij deze aanvraag toonde Oude Gelderse Kerken nog onvoldoende aan dat de monumentenkennis in haar organisatie zodanig was geborgd dat zij als opdrachtgever kon sturen en het uitgevoerde werk kon toetsen. In voorliggende aanvraag is dit ondervangen.

Oude Gelderse Kerken heeft haar bestuur aangevuld en verbreed en heeft het plan Transitie Oude Gelderse Kerken 2020-2023 opgesteld om de organisatie te professionaliseren. Dit plan is inmiddels in werking getreden en betreft een versterking en een transitie naar een uitvoerende organisatie waarmee Oude Gelderse Kerken haar rol als opdrachtgever professioneel invult en de kwaliteit van de uitvoering beter borgt.

De raad is daarnaast positief over het feit dat Oude Gelderse Kerken haar financiële risico's heeft onderkend en meer inzicht in haar financiële positie heeft gekregen door de onderhoudshorizon te verlengen naar zestien jaar.

Hoofdactiviteit:

Uit de omvang en de aard van het bezit en uit de jaarrekeningen is af te leiden dat instandhouding van monumenten een hoofdactiviteit van Oude Gelderse Kerken is.

Beoordelingscriteria:

De raad heeft de aanvraag van Oude Gelderse Kerken getoetst aan de vijf beoordelingscriteria als bedoeld in artikel 31 van de Sim, overeenkomstig de 'Werkwijze Raad voor Cultuur inzake advisering POM' van 25 augustus 2016.

1. Oude Gelderse Kerken heeft aangetoond dat zij een statutaire doelstelling tot instandhouding van cultureel erfgoed heeft.

In de vastgestelde statuten van 29 juni 2010 luidt de doelstelling van Oude Gelderse Kerken:

“Het doel van de Stichting is:

- a. het wekken van belangstelling voor het behoeden en behouden van religieuze monumenten;
 - b. het helpen beschermen van religieuze monumenten;
 - c. het onder bepaalde voorwaarden in eigendom verwerven van religieuze monumenten, vanzelfsprekend met de bedoeling die monumenten te behouden en te beschermen.”
2. Oude Gelderse Kerken heeft aangetoond dat de kwaliteit van de uitvoering van werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

Om de borging van kwaliteit te kunnen bepalen let de raad op de volgende aspecten:

- a. De beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van en de werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Oude Gelderse Kerken is een stichting die wordt bestuurd door een Raad van Bestuur en een Raad van Advies. Daarnaast heeft Oude Gelderse Kerken exploitatiestichtingen voor grote kerken met Raden van Toezicht en Plaatselijke Commissies voor kleine kerken. Het bestuur heeft de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van de programma's en activiteiten, evenals de controle op de uitvoering van het werk.

De organisatie van de Oude Gelderse Kerken bestaat vrijwel geheel uit vrijwilligers. Voor de uitvoering van haar werkzaamheden maakt zij gebruik van de werkorganisatie van de al aangewezen professionele organisatie voor monumentenbehoud Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen - Stichting Het Geldersch Landschap (hierna: GLK). Hiermee heeft zij een dienstverleningsovereenkomst (ca. 1,0 fte) die loopt tot 2025.

Oude Gelderse Kerken reflecteert in deze aanvraag op het advies van de raad uit 2018. In haar vorige aanvraag toonde Oude Gelderse Kerken nog onvoldoende aan dat de monumentenkennis in haar organisatie zodanig was geborgd dat zij als opdrachtgever kon sturen en het uitgevoerde werk kon toetsen. In voorliggende aanvraag is dit ondervangen.

Oude Gelderse Kerken heeft het plan Transitie Oude Gelderse Kerken 2020-2023 opgesteld om de organisatie te professionaliseren. Dit plan betreft een versterking en een transitie naar een uitvoerende organisatie waarbij, naast de secretaris, gedurende deze periode een bouwkundige en secretariële ondersteuning zal worden toegevoegd. Daarnaast wordt het aantal mensen binnen het bestuur uitgebreid.

De raad constateert dat Oude Gelderse Kerken inmiddels haar bestuur heeft verbreed en meer bestuurszaken heeft vastgelegd. De Raad van Bestuur is in juli 2020 uitgebreid van zes naar zeven leden met een nieuw bestuurslid met bouwhistorische kennis. Ook is er een profiel opgesteld voor het bestuurslid bouwkundige zaken dat verantwoordelijk is voor het beheer en onderhoud van het onroerend goed van de stichting. De eerder door de raad geconstateerde kwetsbaarheid in het bestuur is hiermee ondervangen.

Oude Gelderse Kerken wil met het plan haar rol als opdrachtgever professioneel invullen en de kwaliteit van projecten doen toenemen. De financiering ervan is voor 2021 toegezegd door de provincie Gelderland en zit voor 2022 en 2023 in de meerjarenbegroting van de provincie. De concretisering van het plan, door Oude Gelderse Kerken in gang gezet, in combinatie met de doorgevoerde en geplande wijzigingen in het bestuur en de verbeterde aansturing van de Plaatselijke Commissies, geeft de raad voldoende vertrouwen naar de toekomst toe dat de beschikking over en organisatie van structurele deskundigheid bij de uitvoering van en de werkzaamheden aan rijksmonumenten is geborgd.

b. De toepassing van de in de beroepsgroep geldende normen voor werkzaamheden aan rijksmonumenten.

Oude Gelderse Kerken maakt bij de uitvoering van werkzaamheden gebruik van gecertificeerde aannemers en onderaannemers die zijn aangesloten bij Erkend Restauratie Bouwbedrijf, van de ERM-uitvoeringsrichtlijnen en de Kennis en Kunde-regeling van de provincie Gelderland. GLK houdt toezicht op de werkzaamheden of er wordt hiervoor een (restauratie)architect ingehuurd.

c. Planmatig onderhoud aan rijksmonumenten.

Alle rijksmonumenten van Oude Gelderse Kerken zijn in een meerjaren-onderhoudsprogramma opgenomen. Ze worden regelmatig door bouwkundig medewerkers van GLK bezocht en periodiek geïnspecteerd door de Monumentenwacht. Oude Gelderse Kerken heeft zowel meerjarenonderhouds-plannen met een doorlooptijd van zes jaar als een 'doorkijk' van de te verwachten onderhoudskosten per object en totaal voor de periode 2020-2039.

d. Verrichten van cultuurhistorisch onderzoek bij restauratie werkzaamheden.

Oude Gelderse Kerken geeft aan dat aan elke restauratie een onderzoek vooraf gaat, eventueel aangevuld met een bouwhistorisch onderzoek. Bij de aanvraag zijn als voorbeeld de bouwhistorische verkenningen van de Oude Calixtuskerk in Groenlo en het torenportaal van de NH kerk in Hoog-Keppel gevoegd.

De raad concludeert dat voldoende is aangetoond dat de kwaliteit van de

uitvoering van werkzaamheden bij de rijksmonumenten van Oude Gelderse Kerken is geborgd.

3. Oude Gelderse Kerken heeft aangetoond dat de professionele omgang met rijksmonumenten in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een structureel en consistent karakter heeft.

Om positief beoordeeld te worden op dit criterium dient het totaalbeeld onder punt 2 positief te zijn en de vier aspecten structureel en consistent.

Met de inwerkingtreding van het plan Transitie Oude Gelderse Kerken 2020-2023 heeft Oude Gelderse Kerken naar de mening van de raad een flinke stap gezet. Hoewel de organisatorische en financiële aspecten van het transitieplan zich in de praktijk nog deels zullen moeten bewijzen, geeft het plan de raad voldoende aanknopingspunten en vertrouwen dat hiermee de verdere versterking en professionalisering van de organisatie worden doorgezet.

De aanvulling op bestuursniveau is inmiddels structureel geborgd en de zorg die de raad op dit punt had, is weggenomen. De werkwijze is verder aangescherpt en de raad ziet een ontwikkelende organisatie die haar kwetsbare punten herkent en versterkt. De versterking van zowel het bestuur als de organisatie bouwt voort op een werkwijze waarbij zowel de deskundigheid van het bestuurslid bouwkundige zaken als die van GLK (middels een dienstverleningsovereenkomst) worden ingezet en die al vijf jaar continue gaande is.

De raad stelt vast dat Oude Gelderse Kerken voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat de professionele omgang een structureel en consistent karakter heeft en constateert dat Oude Gelderse Kerken voldoet aan dit criterium.

4. Oude Gelderse Kerken heeft aangetoond dat zij financieel stabiel is.

Financieel beheer:

De jaarrekeningen van 2015 t/m 2019 bevatten controleverklaringen van de accountant.

Financiële stabiliteit en continuïteit:

Oude Gelderse Kerken laat een gemengd beeld zien van haar financiële stabiliteit. Enerzijds is er een behoorlijk eigen vermogen en ontvangt de stichting landelijke en provinciale subsidies. Anderzijds laat de periode 2015-2019 een negatieve ontwikkeling in het exploitatieresultaat en eigen vermogen zien. De lasten stijgen jaarlijks sterker dan de baten, waardoor de stichting heeft moeten interen op het eigen vermogen. Daarnaast is de afhankelijkheid van subsidies groot. Dit vormt een risico voor de toekomst.

Tegelijkertijd constateert de raad dat Oude Gelderse Kerken de risico's heeft onderkend en sinds de vorige aanvraag haar financiële positie beter in beeld heeft gebracht waarbij zij de horizon voor de begroting van groot onderhoud heeft verlengd van zes naar zestien jaar. Dit leidt niet meteen tot een versteviging van de financiële positie en een beperking van de risico's, maar het inzicht in de toekomstige positie is sterk verbeterd waardoor de mogelijkheid bestaat om de groot onderhoud activiteiten te plannen en aan te sturen in lijn met de verwachte beschikbare middelen. Hierover is de raad positief.

De liquiditeit van Oude Gelderse Kerken was in 2019 gelijk aan 1,6, de solvabiliteit gelijk aan 0,2 en het weerstandsvermogen bedroeg 2,1. Oude Gelderse Kerken heeft circa 280 vrijwilligers.

Naar het oordeel van de raad toont Oude Gelderse Kerken voldoende aan dat sprake is van financiële stabiliteit en continuïteit.

5. Oude Gelderse Kerken heeft aangetoond dat ten minste de helft van het aantal rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is in goede staat is.

Oude Gelderse Kerken heeft een overzicht ingediend - onderbouwd met rapportages van de Monumentenwacht - met daarop aangegeven de staat van de rijksmonumenten waarvan zij eigenaar is. Hieruit blijkt dat meer dan de helft van de monumenten zich in goede staat bevindt.

Ingediende bescheiden

- Aanbiedingsbrief
- Overzicht rijksmonumenten in bezit
- Beleidsplan 2018-2021
- Beleidsplan 2018-2021 appendix 4 - overname beleid 2018
- Beleidsplan 2018-2021 toelichting stavaza juli 2020
- Beleidsplan 2021-2024 conceptversies 4 en 5, mei/juni 2020
- Profiel schets, 27 juli 2020
- Overnameproces voorwaarden
- Basisvoorwaarden bij overname
- Overnameproces leidraad besprekingen
- Statuten
- Kamer van Koophandel augustus 2020
- Bestuursprofiel 2020 - juli 2020
- Vergaderschema 2020
- Provincie: Notitie, brief, besluit en illustratie Uitgangspunten Aanpak Cultuur en erfgoed 23 juni 2020
- Begroting 2020
- Begroting 2021
- Activiteitenplan 2019
- Activiteitenplan 2020
- 7x Venster
- Museum 1627
- Bureau Buiten rapport, 2015
- Corona giftkaart
- Programma congres nieuw gebruik leegkomende kerkgebouwen, 4 nov 2019
- Programma seminar 16 oktober 2015
- Presentatie Verbindend Verleden 10 oktober 2014
- 4x nieuwsbrief
- Catharijne Convent rapportage Kerkcollectie digitaal
- Jubileum Jaarbijeenkomst & Seminar 10 okt 2014
- Scriptie De kerk... van oudsher gastvrij!, Melissa van den Brink, 13 juni 2016
- Jaarrekening 2015 t/m 2019
- Jaarverslag 2015 t/m 2019
- Instandhoudingsvisie
- Overzicht rapporten Monumentenwacht
- Nota planmatig onderhoud
- Dienstverleningsovereenkomst met GLK, 1 januari 2015
- 3x Overzicht onderhoud technische installaties
- Voorbeeld Toebetaling 2020
- PC Reglement - 2015-17-18- geactualiseerd juni 2020
- Orgels SOGK
- Handleiding beheer PC 2019
- Oude Gelderse Kerken Handboek PC 2019

- PC Jubileum Jaarbijeenkomst & Seminar 10 okt 2014
- PC Jaarbijeenkomst & Seminar 16 okt 2015
- Uitnodiging en verslag jaarlijkse PC-bijeenkomst nov 2018
- Vrijwilligers notitie
- Projectplan Grote Kerk Wageningen
- onderzoeken- projecten overzicht - 23 juli 2020
- projectplan Walburgiskerk Zutphen - 15 juni 2020
- Sint Antonius van Padua boekje restauratie
- Rapportage onderhoudsbehoefte Grote kerk te Wageningen
- Werkplan voegwerk definitief
- 4x Grote Kerk Wageningen, overleg herinrichting
- Oude Calixtus bouwhistorische verkenning, 2003
- Oude Calixtus dendrochronologisch onderzoek, 2003
- Grote Kerk Wageningen - boekje
- bouwhistorische verkenning NH kerk Hoog-Keppel

Aanvullend

- Provincie begroting 2021 mbt Transitie Oude Gelderse Kerken 2020-2023
- Provincie najaarsnota mbt Transitie Oude Gelderse Kerken 2020-2023...
- Provinciale Staten van Gelderland Besluitenlijst stemmingen 28 oktober 2020
- Provinciale Staten van Gelderland uit Bijlage bij Uitgangspuntenbrief Aanpak cultuur en erfgoed, 23 juni 2020
- Provincie: aanvraag subsidie 2021-2022-2023 Samenvatting
- Provincie Pilot Transitie project, verzoek aanvraag, juni 2020
- Brief aan Provincie Gelderland, 17 juli 2020
- RvB notitie Plan van Aanpak Transitie Oude Gelderse Kerken, 16 november 2020
- Bestuursnotitie Evaluatie restauratie en inbouw Grote kerk Wageningen 1 juli 2020
- Bestuursnotitie Evaluatie restauratie en herindelings Walburgiskerk Zutphen 2 september 2020